

PROTOKÓŁ NR V/XVIII/16 z XVIII SESJI SEJMIKU WOJEWÓDZTWA ŚLĄSKIEGO V KADENCJI

(III WSPÓLNEJ SESJI SEJMIKÓW WOJEWÓDZTW ŚLĄSKIEGO I MAŁOPOLSKIEGO)

(01.02.2016 r. – Sala Sejmu Śląskiego, Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego
w Katowicach, ul. Ligonía 46)

1. Otwarcie sesji – godz. 12¹⁵ – radny Grzegorz Wolnik, Przewodniczący Sejmiku.

- **radny Grzegorz Wolnik, Przewodniczący Sejmiku Województwa Śląskiego** – spośród 44 Radnych Sejmiku Województwa Śląskiego w dzisiejszej sesji, zwołanej na podstawie art. 21 ust. 1 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 roku o samorządzie województwa, uczestniczy zgodnie z listą obecności 40 radnych. Stwierdzam tym samym prawomocność obrad i otwieram XVIII, uroczystą sesję Sejmiku Województwa Śląskiego V kadencji ! Pragnę podkreślić, że nasza sesja jest jednocześnie III wspólnym posiedzeniem Sejmików Województw Małopolskiego i Śląskiego. Pragnę bardzo serdecznie powitać naszych szanownych przyjaciół z Małopolski: radnych Sejmiku Województwa Małopolskiego z Panią Przewodniczącą Urszulą Nowogóorską na czele, Zarząd Województwa Małopolskiego z Panem Marszałkiem Jackiem Krupą, wszystkich przedstawicieli województwa małopolskiego przybyłych na nasze wspólne posiedzenie. Niezmiernie miło nam gościć Pana Ivana Škorupę, Konsula Generalnego Republiki Słowackiej w Krakowie. Równie serdecznie witam przybyłych parlamentarzystów z województwa śląskiego w osobach senatorów: Pani Marii Pańczyk-Pozdziej, Pana Adama Gawędy, Pana Andrzeja Kamińskiego oraz Pana Wojciecha Piechy. Witam posłów na Sejm RP: Panią Barbarę Chrobak, Panią Beatę Małecką-Liberę, Pana Borysa Budkę, Pana Jerzego Polaczka, Pana Krzysztofa Sitarskiego oraz Pana Wojciecha Szaramę. Witam Marszałka Województwa Śląskiego z IV kadencji, Pana Mirosława Sekulę. Witam Panią Annę Jedynek, Wiceprezydent Sosnowca. Witam Pana dr. Krzysztofa Wranę z Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach, doradcę naszej wspólnej strategii. Na koniec, lecz niemniej serdecznie, witam Zarząd Województwa Śląskiego z Panem Marszałkiem Wojciechem Saługą na czele oraz Radnych Sejmiku Województwa Śląskiego. Szanowni Państwo ! To już trzecie wspólne obrady Sejmików Województw: Małopolskiego i Śląskiego. Pierwsza taka sesja odbyła się w trakcie III kadencji 1 października 2010 roku w siedzibie Zespołu *Śląsk* w Koszęcinie. Podjęto wówczas deklarację o współpracy w zakresie zadań priorytetowych dla obu województw, a przede wszystkim modernizacji połączeń kolejowych i drogowych. Sesji przewodniczyli wówczas obecni tu także dzisiaj: Pani Urszula Nowogóorska, Przewodnicząca Sejmiku Województwa Małopolskiego

oraz Pan Michał Czarski, obecnie radny Sejmiku Województwa Śląskiego. Ze strony zarządów województw zagadnienia referowali śp. Marszałek Marek Nawara oraz Marszałek Województwa Śląskiego, Bogusław Śmigielski. II wspólna sesja odbyła się 5 kwietnia 2013 roku w Krakowie – gościliśmy wówczas w Zamku Królewskim na Wawelu. Obradom przewodniczyli, również obecni wśród nas Panowie: Kazimierz Barczyk, dziś Wiceprzewodniczący Sejmiku Województwa Małopolskiego oraz Andrzej Gościński, radny Sejmiku Województwa Śląskiego, zaś Zarządy Województw reprezentowali Marszałkowie: Marek Sowa i Mirosław Sekuła. Owocem obrad była deklaracja dotycząca „Strategii dla rozwoju Polski południowej w obszarze województw małopolskiego i śląskiego do roku 2020”. Jej realizacji przez ostatnie trzy lata poświęcona będzie dzisiejsza sesja, zgodnie z dostarczonym wszystkim Państwu porządkiem obrad. Szanowni Państwo ! Nasze spotkanie odbywa się w odnowionej historycznej Sali Sejmu Śląskiego, której, oprócz unowocześnienia, pierwotny wygląd staraliśmy się odtworzyć w maksymalnym stopniu. Gmach, w tym pomieszczenie w którym się znajdujemy, został zaprojektowany przez grupę krakowskich architektów pod kierownictwem Ludwika Wojtyczki i oddany został do użytku w roku 1929.

Szanowni Państwo ! Postanowieniem z dnia 13 stycznia br. roku Komisarz Wyborczy w Katowicach działając na podstawie stosownych przepisów Kodeksu Wyborczego stwierdził wygaśnięcie mandatu radnego Jana Chrzęszcza z powodu pisemnego zrzeczenia się mandatu. Jednocześnie Komisarz Wyborczy w dniu 27 stycznia br. wydał postanowienie o wstąpieniu na wakujące miejsce Pani Ewy Teresy Żak. Ponieważ nasz Sejmik na dzisiejszej sesji chciałby z Sejmikiem Małopolskim obradować w pełnym składzie, pozwólcie Państwo, że wobec faktu, iż czynnością potwierdzającą włączenie do składu rady jest złożenie ślubowania, poproszę o to Panią Ewę Żak, a Państwa proszę o powstanie.

[Przewodniczący Sejmiku odczytał rotę ślubowania – nowa radna złożyła ślubowanie]

- **radny Grzegorz Wolnik, Przewodniczący Sejmiku Województwa Śląskiego** – a teraz bardzo proszę Panią Przewodniczącą Urszulę Nowogórką, która otworzy sesję Sejmiku Województwa Małopolskiego !

- **radna Urszula Nowogórska, Przewodnicząca Sejmiku Województwa Małopolskiego** – Szanowni Państwo ! Otwieram obrady XIX uroczystej sesji Sejmiku Województwa Małopolskiego i jednocześnie III wspólnej sesji Sejmiku Województwa Małopolskiego i Sejmiku Województwa Śląskiego ! Porządek obrad wraz z zawiadomieniem o sesji został Państwu doręczony

drogą internetową przez zamieszczenie na stronie internetowej radnego. Na podstawie listy obecności stwierdzam, iż obecnych jest 30 radnych z ogólnej liczby 39. Wobec istnienia quorum Sejmik Województwa Małopolskiego zdolny jest do podejmowania wiążących uchwał. W tym wyjątkowym dla historii Śląska i Małopolski dniu, jednoczący po raz kolejny symbol przez to dzisiejsze wydarzenie, jednoczący losy obydwu województw – pozwolicie Państwo, że w tym miejscu przywitam wszystkich przybyłych gości. Witam zatem dostojnych gości, którzy zaszczyli dzisiejsze posiedzenie Sejmiku Województwa Małopolskiego i Sejmiku Województwa Śląskiego w osobach parlamentarzystów województwa małopolskiego – bardzo serdecznie witam posła na Sejm RP, Marszałka IV i V kadencji, Pana Marka Sowę. Bardzo serdecznie witam posła na Sejm, Panią Marię Borowską. Bardzo serdecznie pragnę również przywitać posła na Sejm RP, Pana Jerzego Meysztowicza. Witam Senatora RP, Jerzego Fedorowicza. Witam Panią prof. Uniwersytetu Jagiellońskiego, Panią Prorektor Marię Flis. Bardzo serdecznie witam Marszałka Województwa Małopolskiego II kadencji, Pana Janusza Sepioła. Witam serdecznie Pana Bogusława Mąsiora, wiceprzewodniczącego III i V kadencji Sejmiku Województwa Małopolskiego. Gorąco witam również witam również Pana Janusza Chwieruta, Prezydenta Miasta Oświęcim. Witam Szanownych Państwa Radnych obu województw – śląskiego na czele z Panem Przewodniczącym Grzegorzem Wolnikiem. Witam Serdecznie Zarząd Województwa Śląskiego na czele z Marszałkiem Wojciechem Saługą. Witam Zarząd Województwa Małopolskiego na czele z Marszałkiem Jackiem Krupą. Witam wszystkich przybyłych gości, którzy zaszczyli dzisiejsze obrady obu sejmików.

Szanowni Państwo ! 1 lutego 2016 roku bez wątpienia przejdzie do historii samorządu i Małopolski i Śląska, bowiem właśnie dzisiaj stawiamy kolejny krok we wzajemnych działaniach, wzajemnych relacjach. Dziś sprawdzamy pierwsze efekty funkcjonowania wspólnej strategii i chcemy zarysować obszar kolejnych planów i kolejnych zamierzeń. Dzisiejsza sesja jest wyjątkowa nie tylko z uwagi na miejsce, w którym się znajdujemy, a którego zazdroszą lokalne samorządy i samorządy regionalne – znajdujemy się w historycznej sali, w której obradował Sejm Śląski. Wchodząc na tą salę nie omieszkałam podzielić się pierwszymi spostrzeżeniami z Panem Przewodniczącym, podkreślając, że teraz rozumiem dlaczego ta sala budzi tak wielki podziw i zazdrość samorządów regionalnych. Mamy nadzieję, że również my jako Samorząd Województwa Małopolskiego chociaż w jakimś zakresie będziemy próbowali dogonić Sejmik Śląski. Szanowni Państwo ! Miałam przyjemność współpracowania i współprowadzenia pierwszej sesji Sejmiku Województwa Małopolskiego i Śląskiego – również Państwo byliście gospodarzami pierwszej sesji – i wówczas tak naprawdę nakreśliliśmy pierwsze ramy, które miały być podjęte we wspólnej strategii. Warto w tym miejscu przypomnieć, że byliśmy wówczas jedynymi regionami Polski, które postanowiły razem

stworzyć strategię rozwoju, a także o kolejnym fakcie, że zrobiliśmy to zupełnie oddolnie, podczas gdy np. *Strategia rozwoju [społeczno-gospodarczego] Polski Wschodniej* jest dokumentem rządowym. Kulminacyjnym elementem naszych prac była wspólna sesja na Wawelu 5 kwietnia 2013 roku, którą prowadził Pan Przewodniczący Kazimierz Barczyk. To wówczas w sali, w której zebrał się senat I Rzeczypospolitej, Radni Sejmiku Województwa Małopolskiego i Śląskiego przyjęli *Strategię Rozwoju Polski Południowej do 2020 roku w obszarze województw śląskiego i małopolskiego*. Dokument ten wskazuje kierunki interwencji umożliwiające rozwijanie i zacieśnianie współpracy. Konsekwencją wzajemnych inicjatyw podejmowanych przez oba Województwa ma się stać kreowanie Polski południowej jako nowoczesnego i atrakcyjnego obszaru w Europie. Realizacja celów zapisanych w strategii przyczynić się będzie mogła m.in. do poprawy dostępności komunikacyjnej obu województw, ochrony środowiska naturalnego i przeciwdziałania skutkom klęsk żywiołowych, rozwoju systemu komunikacji, kreowania specjalności gospodarczych Polski południowej oraz rozwoju sieci współpracy pomiędzy przedsiębiorstwami. 8 stycznia 2014 roku *strategia* Małopolski i Śląska została przyjęta przez rząd. W ten sposób otrzymaliśmy zielone światło do realizacji unikatowego i ambitnego programu, który potem stał się wzorem dla innych regionów Polski, chcemy stale monitorować tę *strategię*, proponować rozwiązania, zacieśniać współpracę, która będzie trwać nie tylko w fazie projektów, ale faktów stale zbliżających nas do uczynienia Śląska i Małopolski regionami najbardziej konkurencyjnymi w Unii Europejskiej, atrakcyjnymi pod względem gospodarczym, edukacyjnym, kulturowym i turystycznym, ale także odpowiadającym na zbiorowe potrzeby nie tylko naszych gości, ale przede wszystkim mieszkańców obu województw. Bardzo serdecznie dziękuję Panu Przewodniczącemu Grzegorzowi Wolnikowi, radnym i Zarządowi Województwa Śląskiego za propozycję wspólnej sesji. Jestem przekonana, że przyniesie ona dobre rezultaty i otworzy kolejny dynamiczny okres w rozwoju i we współpracy obu województw. Szanowni Państwo ! Pozwolicie, że zakończę to przemówienie słowami Jana Pawła II, który powiedział kiedyś o mieszkańcach województwa śląskiego, że tutaj rodzą się diamenty, więc mam nadzieję, że prace obydwu województw przyczynią się zwiększenia ilości tych diamentów i dadzą wymierny efekt we współpracy i w rozwoju. Bardzo serdecznie dziękuję !

- **radny Grzegorz Wolnik, Przewodniczący Sejmiku Województwa Śląskiego** – serdecznie dziękuję Pani Przewodnicząca ! Myślę, że z racji tego, że każdy diament musi być oszlifowany, to nasza *strategia* będzie również takim narzędziem do szlifowania tychże diamentów. Teraz proszę Państwa przechodzimy do punktu 2...

- **radna Urszula Nowogórska, Przewodnicząca Sejmiku Województwa Małopolskiego** – Pan Przewodniczący Jacek Soska, rozumiem, że w kwestii formalnej ...tak ?
- **radny Jacek Soska, Sejmik Województwa Małopolskiego** – przepraszam ... tu kiedyś traciłem cnotę polityczną na zjeździe ZSL-u w 1986 ... było troszeczkę inaczej... Jako były jeszcze niedawno polityk z tego województwa ja mam dwie uwagi. Po pierwsze punkt 3 – wolne wnioski – proszę o modyfikację, a po drugie jeżeli *strategia* jest rządowa, a to nie ma być tylko uroczysta sesja, że obiad jest tak długi jak sesja, to proszę odpowiedzieć czy był ktoś zaproszony z rządu ? Jeżeli tak, to dlaczego go nie ma ? A po drugie – jest to strategia rządowa, to proszę zmodyfikować punkt 3, że nie są to wolne wnioski Soski, Łączyńskiego, czy kogoś innego, radnego, tylko jest to rezolucja uzupełnienie *strategii*. Zakończę to tak: jak kiedyś przyjechał pociąg z Katowic *Warszawa wysiadać* – to już było, teraz przyjechał pociąg z Krakowa – *Warszawa wysiadać* – ale to jest taka sprawa, że my mamy prawo uzupełnić realizację tej strategii, tym bardziej, że są nowe oblicza koalicyjne i inne. I myślę żeby ta sesja nie była taka uroczysta i tylko tyle, to my mamy obowiązek, że tak powiem, skierować do rządu te rzeczy, które są ewentualnie jakimś znakiem zapytania, czy nie do końca realizowane tak jak trzeba, a rząd jest, że tak powiem, tym, który musi realizować przy współpracy z dwoma województwami Polski południowej tą strategię dla dobra mieszkańców tego i tego województwa.
- **radna Urszula Nowogórska, Przewodnicząca Sejmiku Województwa Małopolskiego** – bardzo dziękuję Panie Przewodniczący ! Pan Przewodniczący Grzegorz Wolnik za chwileczkę w kontynuacji tej sesji ujmie wniosek, o którym Pan Przewodniczący wspomniał.
- **radny Grzegorz Wolnik, Przewodniczący Sejmiku Województwa Śląskiego** – proszę Państwa ! Jeśli chodzi o stanowisko rządowe, to faktycznie zaprosiliśmy przedstawicieli rządu, ale rozumiem, że dzisiaj jest posiedzenie rządu, w związku z tym trudno mi oczekiwać, że przedstawiciele rządu po prostu znajdą czas w trakcie posiedzenia. Zaproszenia zostały wysłane i Państwo widzą rezultaty – rozumiem, że posiedzenie rządu jest istotniejsze.
- **radna Urszula Nowogórska, Przewodnicząca Sejmiku Województwa Małopolskiego** – ponadto przedstawiciele urzędów wojewódzkich, Panowie Wojewodowie, również otrzymali zaproszenie, ale z uwagi na obowiązki i właśnie posiedzenie rządu podziękowali, nie mogli uczestniczyć...
- **radny Grzegorz Wolnik, Przewodniczący Sejmiku Województwa Śląskiego** – natomiast proszę Państwa ! *Strategia Rozwoju Polski Południowej*

w obszarze województw śląskiego i małopolskiego dzięki zaangażowaniu Pani Elżbiety Bieńkowskiej, byłej Wicepremier i Minister Rozwoju Regionalnego, obecnie europejskiej Komisarz ds. Rynku Wewnętrznego i Usług, stała się programem rządowym, a zatem bardzo proszę o przedstawienie wypowiedzi Pani Komisarz Bieńkowskiej¹: *Szanowni Państwo ! Serdecznie dziękuję za zaproszenie na III wspólną sesję Sejmików Województw Śląskiego i Małopolskiego. Bardzo chciałam być dzisiaj z Państwem w Katowicach, bo byłam związana ze współpracą tych województw. Niestety, obowiązki zatrzymały mnie w Brukseli, ale cieszę się, że chociaż w ten sposób mogę skierować do Państwa kilka słów – przede wszystkim cieszę się, że zarówno województwo śląskie, jak i małopolskie tak dobrze ze sobą współpracują. To zasługa Panów Marszałków, Zarządów Województw i Pań, Panów Radnych. Nasze regiony nie tylko znajdują się blisko siebie na mapie Polski, ale także mają bardzo wiele wspólnych interesów gospodarczych i podejmują wiele wspólnych działań, które na co dzień zbliżają do siebie mieszkańców. Małopolska i Śląsk to ogromny wspólny potencjał gospodarczy, przemysłowy, demograficzny, ale również turystyczny. Dzisiaj gospodarka i przemysł to przede wszystkim innowacje, nowoczesne technologie, którymi już z powodzeniem Polska konkuruje z innymi państwami Unii Europejskiej, a także wykwalifikowana kadra i konkurencyjność. To także wspólny europejski rynek, nieskrępowanaalami i innymi barierami wymiana handlowa. To właśnie w obu naszych regionach koncentruje się nie tylko przemysł, ale także takie jego gałęzie jak turystyka, która generuje dochód dla wielu naszych mieszkańców. Trzeba też wspomnieć o kulturze. Oba regiony w ciągu ostatnich lat przeszły niezwykle przemiany na lepsze. Nie chodzi tylko o rozwój infrastruktury, imponujące inwestycje takie jak np. NOSPR, czy lotnisko w Balicach, którego przebudowa wkrótce się zakończy, czy wreszcie inwestycje drogowe, które na co dzień służą mieszkańcom najbardziej. Chodzi również o inwestycje w kapitał ludzki, w wiedzę i umiejętności, w rozwój bazy naukowo-dydaktycznej. Wiele z tych inwestycji nie byłoby oczywiście możliwych bez wsparcia z unijnych funduszy, ale również pracy samorządowców. Polska nadal pozostaje liderem w inwestowaniu – powtarzam: w inwestowaniu, bo mówiłam to od wielu lat – a nie w wydawaniu funduszy europejskich, co z perspektywy Brukseli, z perspektywy Komisji Europejskiej, ale także z perspektywy regionów widać czasami lepiej niż z Warszawy. To od nas zależy w jaki sposób, z jakim powodzeniem te fundusze zainwestujemy. W Polsce to zadanie jak dotąd wykonywane jest na najwyższą ocenę. Wiele wysiłków w ten proces wkładają na co dzień samorządowcy. Wiem to dobrze i wiedzą Państwo Marszałkowie i Członkowie Zarządów jak wiele pracy kosztuje dobre przygotowanie i rozliczenie projektów, ale w tym zakresie polskie samorządy i polski model decentralizacji zdały egzamin. Decentralizacja zarządzania środkami europejskimi pomaga lepiej nakreślić cel, zaplanować i*

¹ Wypowiedź odtworzono z nośnika elektronicznego.

zainwestować pieniądze tak, aby były one blisko mieszkańców, aby pracowały na rozwój wspólnot i przynosiły długofalowe korzyści. Jestem przekonana, że nikt w Polsce nie może dzisiaj zakwestionować tego sukcesu, który razem osiągnęliśmy przy ogromnym nakładzie pracy. Szanowni Państwo ! Dzisiejsze spotkanie jest kolejną dyskusją na temat realizacji „Strategii Rozwoju Polski Południowej w obszarze województw śląskiego i małopolskiego”. Już dzisiaj widać pierwsze efekty zacieśniania współpracy pomiędzy naszymi regionami, jestem przekonana, że te efekty będą w najbliższych latach jeszcze bardziej odczuwalne dla naszych mieszkańców i dla naszych przedsiębiorców. Chciałabym Państwa poprosić o podzielenie się ze mną wnioskami z dzisiejszej dyskusji. Pozdrawiam Państwa bardzo serdecznie i mam nadzieję, że uda mi się spotkać z Państwem przy okazji kolejnej być może, wspólnej sesji sejmików. Dziękuję za uwagę !

- radny Grzegorz Wolnik, Przewodniczący Sejmiku Województwa Śląskiego – jesteśmy nadal przy punkcie 2 i w tym punkcie zabiorą głos Panowie: Jacek Krupa, Marszałek Województwa Małopolskiego oraz Wojciech Saługa, Marszałek Województwa Śląskiego.

- Pan Jacek Krupa, Marszałek Województwa Małopolskiego – dzień dobry Państwu ! Jestem rzeczywiście pod wielkim wrażeniem tej sali, nawet do Pana Przewodniczącego, bo mieliśmy na początku parę zdań na temat podobieństw między salą parlamentu polskiego a *Salą Sejmu Śląskiego* – ta sala była pierwsza i stanowi taki wzór, który został powielony na szczeblu centralnym, ale sądzę, że obrady w tej sali są bardziej merytoryczne, tak jak zawsze w samorządzie są najbardziej merytoryczne – nie są aż tak nasycone polityką jak to bywa w Warszawie. Szanowni Państwo ! Ja pozwoliłem sobie przygotować parę informacji dotyczących realizacji tej *strategii*, którą wspólnie przyjęliśmy w 2013 roku i mam nadzieję, że te informacje, które przedstawię w sposób jasny i przejrzysty pokażą pewne osiągnięcia, ale też będą z niej wynikać pewne obszary, które musimy zintensyfikować w naszej współpracy, tak żeby zakładane wskaźniki, bo takie również były ustalone, były osiągnięte w przewidywanym czasie i w przewidywanej wielkości i jakości. Zostało wiele powiedziane wcześniej, dotyczące historii *strategii*, kto, kiedy, jak przygotowywał i podpisywał, więc pozwolę sobie pominąć ten fragment, natomiast dodałbym jedną istotną rzecz – oprócz tej współpracy, o której dzisiaj rozmawiamy głównie pomiędzy dwoma województwami, tutaj na szczeblu krajowym w obszarze Polski południowej mamy jeszcze jeden element tej współpracy mający charakter zagraniczny. Otóż jak Państwo zapewne wiecie w ubiegłym roku został powołany *Dom Polski Południowej* w Brukseli, czyli to jest instytucja wspólna Województw: Małopolskiego, Śląskiego i Opolskiego, której zadaniem jest wspólne promowanie wszystkich trzech województw, poszukiwanie dobrych kontaktów, dobrych partnerów do

różnego rodzaju projektów, służąca promowaniu naszych regionów za granicą, w szczególności w Unii Europejskiej i ta współpraca ma charakter taki ściśle roboczy. Aktualnie, w 2016 roku, Województwo Małopolskie obejmuje roczną prezydencję – w przyszłym tygodniu obędzie się taka uroczystość przekazania tej prezydencji w ręce Małopolski. Liczymy również bardzo na współpracę, ponieważ Polska jest przecież członkiem Unii Europejskiej, nasze regiony są członkami Rady Regionów, w związku z tym ten kontakt, przełożenie na instytucje jest niezwykle istotny. Drodzy Państwo ! Nasze województwa to nie tylko bliskość geograficzna, ale przede wszystkim fantastyczny kapitał ludzki i spotykamy się tu dzisiaj by dokonać pewnego podsumowania tej trzyletniej współpracy. Oczywiście pewnym truizmem jest stwierdzenie, co wszyscy rozumiemy, że dużo łatwiej możemy osiągnąć swe cele jeżeli będziemy działać wspólnie, niż gdybyśmy to robili pojedynczo. Działając wspólnie, dodając jeden do jeden osiągniemy więcej niż dwa i myślę, że efekty tych działań już zaczynają być widoczne. Parę słów na temat przesłanek powstania *Strategii Polski Południowej...* Po pierwsze stwierdzenie, że nie jesteśmy sami. Otóż *Strategia Polski Południowej...* jest jedną z czterech strategii ponadregionalnych. Pierwsza strategia jaka została opracowana to *Strategia Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Polski Wschodniej* – oczywiście był to program rządowy, wszystkim nam znany – ona była podstawą przygotowania programu operacyjnego Polska Wschodnia 2014-2020 również, jedyne programu operacyjnego dla makroregionu. Pozostałe strategie to inicjatywy oddolne, w tym oczywiście nasza – tylko dwa województwa: pomorskie i kujawsko-pomorskie nie są zrzeszone w ramach strategii ponadregionalnej. Jak już to zostało powiedziane prace nad *Strategią Polski Południowej...* rozpoczęły się w 2010 roku. Obydwa sejmiki na sesji na Wawelu podjęły odpowiednią uchwałę – jeszcze raz wspomnę, bo to jest niezwykle istotne i trzeba tutaj oddać cześć i podziękowania dwóm osobom, tj. Marszałek Marek Nawara i obecny tutaj Marszałek Bogusław Śmigielski. Za ich kadencji zapadły te najważniejsze decyzje dotyczące przygotowania tej *strategii*. Należą się podziękowania za to takie spojrzenie perspektywiczne parę lat do przodu. Przypomnę, że zostały powołane do opracowania strategii: rada programowa, rada naukowa, które rozpoczęły prace w październiku 2011 roku i założenia do *strategii* przyjęto w grudniu 2011 roku poprzez zarządy obydwóch województw. Dlaczego współpracujemy ? Po pierwsze – jest takie ugruntowanie że regiony między sobą konkurują – i to jest główny kontakt, taka konkurencja trochę rynkowa. Otóż chcieliśmy przełamać ten stereotyp, dotychczasowe relacje Małopolski i Śląska, chcieliśmy zmienić to postrzeganie konkurencji na kooperację, na współpracę. No i to co jest niezmiernie istotne, byliśmy wtedy w okresie przygotowywania się do perspektywy finansowej Unii Europejskiej 2014-2020, mieliśmy wspólne pomysły na wykorzystanie funduszy unijnych i sądzę, że wszyscy możemy się z tym zgodzić, że ta współpraca w tym obszarze, biorąc również pod uwagę

przychylność czynników rządowych, ale nie tylko, bo przed chwilą Pani Premier wygłosiła do nas słowo – to jest osoba, która rzeczywiście była kluczową w przygotowaniu i realizacji tej *strategii* i możemy chyba z dużą dozą pewności powiedzieć, że mieliśmy duży wpływ na wysokość środków unijnych przyznawanych dla obydwu województw. Jak wszyscy wiemy one są najwyższe w Polsce i ten dobry program, dobrze przygotowany, miał duże znaczenie dla pokazania mocnych stron, ale też potrzeb naszych województw. To jest taki bardzo wymierny sukces, który w tej chwili będziemy konsumować przez najbliższe lata do roku 2020, a praktycznie do 2023. No i teraz ta współpraca obejmuje zagadnienia odnoszące się do zawiązywania współpracy między województwami oraz do podejmowania wspólnych działań, poszerzających możliwości rozwoju partnerskich relacji pomiędzy naszymi województwami. Na jakich polach współpracujemy? Generalnie w tej *strategii* wyznaczyliśmy cztery pola, tj. integracja przestrzeni województw, współpraca metropolitalna, podwyższanie konkurencyjności gospodarki województw, podwyższanie kapitału ludzkiego, promocja Polski południowej. W tych pięciu obszarach staramy się realizować wspólne projekty, których zadaniem jest wypełnić treścią przyjętą *strategię*. Parę słów na temat potencjałów województw śląskiego i małopolskiego postrzeganego jako potencjał wspólny obszaru Polski południowej. Po pierwsze – takim dobrym wskaźnikiem, może nawet najlepszym wskaźnikiem i miernikiem efektów pracy społeczeństwa i wzrostu gospodarczego jest wskaźnik PKB. Podobnie takim wskaźnikiem jest liczba podmiotów gospodarki narodowej wpisanych do rejestru REGON i możemy stwierdzić, że z roku na rok liczba takich podmiotów w obu województwach rośnie, powstają nowe firmy, co nam daje ogromną satysfakcję, ale musimy pamiętać o tym, że ten największy trend rozwojowy póki co nadają firmy od lat funkcjonujące na terenie regionu Polski południowej. Zwróćcie Państwo uwagę, że wspólnie posiadamy 1/5 PKB na terenie Polski. Jest to olbrzymi potencjał, tylko region centralny produkuje więcej, no ale wspólnymi siłami sądzę, że regionu południowego i regionu centralnego w miarę upływu lat będą się zrównywać. To co jest istotne, na czym najbardziej zależy, to jest współpraca w zakresie tworzenia i wykorzystania potencjału badawczo-wdrożeniowego Polski południowej. Nasz region ma bardzo duże szanse stać się przodującym regionem w Polsce dzięki przede wszystkim swoim ośrodkom naukowym – wspólnie mamy 72 szkoły wyższe, które corocznie wypuszczają dużą ilość absolwentów. Prawie 8 tys. absolwentów szkół publicznych w 2014 roku w Polsce południowej to absolwenci kierunków inżynieryjno-technicznych. W Małopolsce jest to 4875 osób i to rzeczywiście daje Małopolsce pierwsze miejsce w kraju, ale kolejne miejsca – na drugim mazowieckie, dolnośląskie i śląskie na czwartym miejscu z ilością 3192. To jest olbrzymi potencjał – połączenie, a te wskaźniki jak gdyby pokazują te nasze możliwości, bo przecież ci absolwenci znajdują się na rynku pracy w sposób narastający z roku na rok i rzeczywiście ten potencjał

inżynieryjno-techniczny w naszym regionie jest znakomity i to jest jedna z podstawowych szans rozwoju, zwłaszcza gospodarki. Podobnie jest w przypadku kierunków informatycznych – na pierwszym miejscu Małopolska – 1527 absolwentów, a Śląsk – 1216. Podobnie kierunki biologiczne. To są te trzy obszary, które mają największą szansę rozwoju we współczesnej gospodarce, stąd rzeczywiście potencjał naukowy, potencjał ludzki, jakość wykształcenia kadr i to dobrze ukierunkowana jest w regionie Polski południowej jednym z największych walorów. Można użyć innego pojęcia, innej oceny, to jest ilość zgłoszonych wynalazków, udzielonych patentów. Jak Państwo widziecie region centralny nas jedynie przewyższa wspólnie, bo zgłoszono tam w 2014 roku 1844, natomiast w Polsce południowej 1534, a więc również pod tym względem mamy czym się chwalić i rzeczywiście jesteśmy tutaj mocni. W jaki sposób to się przekłada na potencjał badawczo-rozwojowy – jeżeli go zmierzmy ilością pracowników w tym obszarze, no to liczba zatrudnionych w działalności badawczo-rozwojowej w Polsce południowej to 32 650 osób i to nam daje drugie miejsce w kraju i znowu nas wyprzedza region centralny, no ale rozumiemy, że tam głównym ośrodkiem jest Warszawa, która z przyczyn wiadomych, to jest stolica kraju z największym potencjałem w ogóle gospodarczym oczywiście stanowi olbrzymią siłę intelektualną, gospodarczą, ma największy potencjał. Ale musimy powiedzieć tak, że chociaż nakłady na działalność badawczo-rozwojową są stosunkowo wysokie, patrząc z punktu widzenia kraju, no to w skali Europy niestety w dalszym ciągu – nie tylko region południowy, ale w ogóle Polska – plasujemy się na dosyć słabych pozycjach i gdybyśmy porównywali rozwój poszczególnych regionów w Europie widzimy, że małopolskie i śląskie należą do grupy tzw. *umiarkowanych innowatorów*. Na mapie ci najlepsi są na zielono – i to są Skandynawia, Niemcy, niektóre regiony Wysp Brytyjskich, natomiast na mapie Polski widać w kolorze żółtym region południowy i to oznacza, że jesteśmy takim średniakiem i to jest chyba taki największy nasz wspólny ból, natomiast musimy sobie z tego zdawać sprawę, że PKB Polski, Śląska i Małopolski, ciągle rośnie, a tym samym w miarę upływu czasu będą rosły i rosną koszty produkcji, one się będą zbliżały do średnich europejskich i światowych, a tym samym jeżeli poziom innowacyjności i jakości naszych produktów nie wzrośnie, no to będziemy mieć problemy w konkurovaniu na rynkach krajowych, europejskich i światowych, stąd tu jest najwięcej do zrobienia. Natomiast jeśli chodzi o ilość przeznaczanych środków na badania w regionie południowym, to możemy stwierdzić, że region Polski południowej ma potencjał większy do rozwijania się w szybszym tempie niż pozostałe makroregiony Polski, a to wymaga właśnie tych działań wspólnych. U nas średnio zaledwie 1÷2 % PKB regionalnego jest przeznaczane na badania. Jak to wygląda w innych krajach europejskich to możemy zobaczyć na mapie, no i rzeczywiście to jest to największe wyzwanie. Parę słów na temat tego cośmy postanowili, jakie

mieliśmy założenia, jakie wskaźniki realizacji *strategii* do roku 2020, czyli innymi słowy w którym miejscu jesteśmy w tej chwili. Ja przypomnę, że określiliśmy cel główny oraz cele strategiczne, wpisujące się w ramy naszego współdziałania, one zostały wyznaczone jeszcze w okresie przygotowywania *strategii*, czyli w 2011 roku. Cel główny skupia się wokół spraw związanych ze wzmocnieniem nowoczesności oraz budowaniem atrakcyjności zarówno dla podmiotów z regionu Polski południowej, ale także spoza jego obszaru. Jak realizacja tego celu głównego wygląda? Na realizację celu głównego w *strategii* składają się dwa wskaźniki – PKB na mieszkańca oraz stopa bezrobocia rejestrowanego, to jest to co najbardziej mieszkańiec jest w stanie odczuć poprzez wzrost swojego dobrobytu i poprzez możliwości realizacji swoich dążeń poprzez udział w rynku pracy. Ponieważ *Strategia Rozwoju Polski Południowej* obowiązuje od 2014 roku, więc jeszcze nie do końca możemy stwierdzić czy cel główny jest wypełniony przez wskaźnik PKB, natomiast obserwujemy od 2003 roku bardzo mocną tendencję wzrostową i istnieje prawdopodobieństwo osiągnięcia założonego celu, czyli w roku 2024 osiągniemy próg 84 % średniej z 27 krajów Unii Europejskiej. To jest niezwykle w tej chwili prawdopodobne, zakładając że nic nie zakłóci, żadne zawirowania gospodarcze czy polityczne, tegoż trendu. W przypadku wskaźnika stopy bezrobocia rejestrowanego, to w 2014 roku zaobserwowany został spadek do 84,2 % średniego bezrobocia w Europie i mamy nadzieję, że do 2020 ta tendencja spadkowa utrzyma się i w roku 2020 osiągniemy poziom 78 % średniej europejskiej, czyli będziemy mieć bezrobocie dużo niższe, 22 %, niż to jest średnio w Europie. Wskaźniki są również dobre, były pewne problemy w latach 2007-2008, ale od roku 2013 wszystko wskazuje na to, że wspólne prace dają dobre efekty. Cele strategiczne ... już poszczególne: *europol(?) górnośląsko-krakowski obszarem koncentracji innowacji i kreatywności* [...]. Trzeba, że *europol górnośląsko-krakowski*, o którym mówimy w tym celu strategicznym to nie tylko obszar geograficzny, ale to przede wszystkim pewna forma współpracy między ośrodkami metropolitalnymi obydwu województw i zakładaliśmy, że efektem tej współpracy będą tworzone i wdrażane nowatorskie idee, których wartość zostanie doceniona nie tylko w kraju, ale także poza jego granicami. I tutaj wyznaliśmy cztery kierunki interwencji, na które składa się szereg działań związanych przede wszystkim ze współpracą uczelni w zakresie wymiany studentów, organizacji wspólnych imprez o charakterze międzynarodowym promujących region Polski południowej, kreowanie wspólnych wydarzeń artystycznych, czy chociażby integracja aglomeracji miejskich poprzez rozwój infrastruktury drogowej i kolejowej poprawiającej dostępność. Zostały również określone wskaźniki i do osiągnięcia celu pierwszego potrzebne będzie m.in. zmierzenie wskaźnika związane z nakładem na badania rozwojowe – wspominałem o tym przy prezentowaniu potencjału Polski południowej – warto zauważyć, że od 2003 roku wartość wskaźnika

sukcesywnie wzrasta, dlatego należy sądzić, że tendencja będzie wzrostowa aż do wartości docelowej przewidzianej w roku 2022, no i wyniesie wtedy ponad 520 zł na jednego mieszkańca. Inny wskaźnik, który został określony w *strategii*, to jest wskaźnik najkrótszego przejazdu koleją na trasie Katowice – Kraków, no i tu muszę powiedzieć, że wszyscy mamy z tym problem. Wprawdzie wykres pokazuje, że ten czas się skraca, ale mamy świadomość tego, że opóźnienia na trasie E30 – w tej chwili z tego co wiemy prace mają być zakończone dopiero w 2019 roku – jest pewnym problemem i to nie miałym, bo wymiana pracowników pomiędzy Śląskiem a Małopolską rzeczywiście jest duża, natomiast brak dobrej komunikacji, zarówno kolejowej na tej trasie jednak jest pewną barierą, która hamuje nasz wspólny rozwój z tego powodu, że dojazd 2 godziny w jedną stronę, tam i z powrotem to jest 4 godziny dziennie. To dla większości ludzi jest nie do przyjęcia i tutaj musimy zrobić wszystko aby ... państwo musi zrobić wszystko, żeby jak najszybciej modernizację linii E30 zakończyć. Województwo Małopolskie jest przygotowane do uruchomienia szybkiej kolei aglomeracyjnej na tej trasie, robimy wszystko abyśmy mogli wzorem innych naszych tras tą linię wypełnić, natomiast wszyscy jesteśmy bezradni, bo bez odpowiedniej jakości i przepustowości tej linii kolejowej w zasadzie mamy ręce związane. Z drugiej strony mamy autostradę A4, która jest główną osią łączącą obydwie aglomeracje, no ale to jest autostrada płatna i też sobie zdajemy sprawę, że 20 zł w jedną stronę, 40 dziennie razy 20 dni to jest 800 zł, to też jest bariera ekonomiczna, nawet nie czasowa dla wielu ludzi i w związku z tym chociaż ta autostrada jest pełna, to trudno mówić, że ona jest wypełniona przez pracowników wymieniających się między oboma województwami – ona służy innym celom przewozowym i gospodarczym. To jest chyba jedno z największych wyzwań, nad którym musimy wspólnie pracować i jedno z głównych, na którym powinniśmy się skoncentrować i robić wszystko aby ta bariera komunikacyjna ... w ten sposób mamy problemy z wypełnieniem innych dróg, bo pracownicy z Małopolski przyjeżdżają na Śląsk i odwrotnie, a w dużej mierze jest to transport kołowy drogami lokalnymi, co oczywiście nie jest najlepszym rozwiązaniem. Drugi cel strategiczny – *Polska Południowa przestrzenią partnerskiej współpracy na rzecz efektywnego wykorzystywania możliwości rozwojowych* – i to jest cel, który mówi o szeroko rozumianej integracji w obrębie Polski południowej. W proces integracji powinny zostać włączone podmioty reprezentujące wszystkie dziedziny, tak ażeby mogły powstawać projekty w każdym obszarze społeczno-gospodarczym. Zależy nam tutaj na włączeniu się w budowanie regionu małych miast, obszarów wiejskich i w tym celu chodzi o trwałe zintegrowanie przestrzeni obu województw i budowanie relacji opartych na wspólnym korzystaniu z zasobów jakie oferuje Polska południowa. Troszkę inaczej niż w poprzednim celu, gdzie mówiliśmy o współpracy aglomeracji, natomiast tu już mówimy o współpracy całości przestrzeni i tutaj przyjęliśmy 4 kierunki interwencji i one

mają być osiągnięte przez współpracę takich instytucji jak urzędy pracy, instytucji potwierdzających kwalifikacje uzyskane drogą nieformalną, rozwój sektora kreatywnego, wymianę doświadczeń, dobrych praktyk i współpracę organizatorów transportu pasażerskiego, o czym wcześniej wspominałem. Tutaj jednym ze wskaźników jest długość dróg krajowych – ponieważ nakłady na infrastrukturę ciągle rosną mamy nadzieję, że te działania, które zostały podjęte, że przyjęty przez rząd poprzedni *krajowy plan budowy dróg i autostrad* i działania aktualnego rządu doprowadzą do tego, że ten cel polegający na tym, że w roku 2020 będziemy mieć wspólnie ponad 650 km tych dróg krajowych i autostrad, zostanie spełniony i na to są rzeczywiście duże szanse. Mierzymy tutaj również ilość osób bezrobotnych zarejestrowanych bez stażu pracy, mówiąc wprost: absolwentów. Tutaj sytuacja jest jeszcze lepsza, bo trendy są bardzo dobre i w dużej mierze według naszych badań wynika, że jednak duży odsetek absolwentów znajduje zatrudnienie na makroregionalnym rynku pracy, a więc to co wcześniej mówiliśmy – Ślązacy w Małopolsce, Małopolanie na Śląsku, pomimo nawet tych problemów komunikacyjnych. Trzeci cel strategiczny to jest *Polska południowa miejscem przyciągającym ludzi, podmioty, inicjatywy wzmacniające potencjał, wzmacniające potencjały makroregionu* i ten cel został ukierunkowany na wzmocnienie atrakcyjności makroregionu także dla podmiotów międzynarodowych. Tutaj m.in. chodzi o budowę oferty turystycznej, wspólne atrakcje turystyczne jak np. Jura Krakowsko-Częstochowska. Chodzi o przyciąganie turystów zagranicznych, ale też Polaków z pozostałej części kraju. Kierunki interwencji też mamy cztery – to będzie realizowane poprzez tworzenie nowych oraz rozwój już istniejących szlaków turystycznych i pielgrzymkowych, rewitalizacje terenów turystycznych i przemysłowych, organizację imprez sportowych, promocję markowych produktów regionalnych. Wskaźniki trzeciego celu strategicznego, to jest m.in. – tak żeśmy to określili w *strategii* – liczba widzów w teatrach i słuchaczy w instytucjach muzycznych na 1000 mieszkańców, czyli chodzi tutaj o to żeby poprzez wspólne działania zwiększyć odsetek ludzi czynnie uczestniczących w życiu kulturalnym naszych regionów. Chcemy wskaźnik ponad 400 osób na 1000 osiągnąć w roku 2022, w tej chwili o jest na poziomie 320, 330 w roku 2015. Mamy odwrócenie trendu pozytywne, mam nadzieję, że on zostanie zrealizowany. Innym wskaźnikiem jest liczba osób korzystających z noclegów na 1000 mieszkańców, czyli innymi słowy jak wiele osób do nas przyjeżdża i pozostaje tutaj na okres dłuższy niż 1 dzień. Tutaj mamy wyraźny trend wzrostowy – zakładany wskaźnik powyżej 800 w roku 2020 też się wydaje spokojnie do osiągnięcia, oczywiście przy założeniu, że po drodze nie nastąpi jakiś kryzys ekonomiczny w naszym kraju. Są oczywiście pytania jakie są źródła finansowania tej wspólnej strategii? One są znane – to są przede wszystkim krajowe programy operacyjne uwzględniające preferencje dla projektów ponadregionalnych. Mamy nadzieję, że starając się o

środki centralne pochodzące z Unii Europejskiej nasza *strategia*, która jednak jest programem rządowym będzie miała istotne znaczenie dla przyznawania tych środków zarówno dla Małopolski, jak i dla Śląska. Mniejsze projekty powinny znaleźć dla siebie finansowanie w naszych regionalnych programach operacyjnych. Umówiliśmy się – i tak są tworzone wskaźniki, kryteria wyboru projektów – że projekty zawierające się w naszej strategii będą miały pewną preferencję w naszych regionalnych programach operacyjnych i takie założenia zostały przyjęte w naszym małopolskim programie operacyjnym. System realizacji *strategii* opiera się o zasadę partnerstwa, czyli ścisłą współpracę oraz wzajemną odpowiedzialność rządu oraz obu Województw za realizację celów rozwojowych. Takie były założenia – o Województwa się nie boimy, natomiast jest pytanie na ile przyjęta *strategia*, uchwalona przez rząd, będzie tym czynnikiem, który będzie decydował, czy współdecydował o przyznaniu środków centralnych z programów operacyjnych rządowych. W ramach tej zasady partnerstwa chcemy mobilizować i angażować wszystkie podmioty z różnych środowisk na rzecz wdrażania naszej strategii. Bardzo Państwu dziękuję za uwagę, mam nadzieję, że przedstawione przeze mnie dane mogą stanowić taką dobrą podstawę do dyskusji na temat tego czy to co żeśmy wspólnie zrobili, jak żeśmy wspólnie pracowali i efekty tej pracy są dobre, satysfakcjonujące, czy też powinniśmy zrobić coś więcej. Pogłębić naszą współpracę, być może rozszerzyć na inne płaszczyzny.

- **Pan Wojciech Saługa, Marszałek Województwa Śląskiego** – absolutnie kluczowe jest to co padło z ust Pana Marszałka, że błędem jest gdyby nasze regiony rywalizowały ze sobą, a to, że 1+1 daje więcej niż 2 wydaje się i z mojego punktu widzenia oczywiste i bardzo się cieszę, że takie działania koło wspólnej *strategii* kiedyś były podjęte i mam nadzieję, że będziemy już niedługo czekać na efekty. Strategia obowiązuje już ponad 2 lata – trzeba ją wdrażać, kontrolować, monitorować – na różnym poziomie się to odbywa, ale na pewno to współpraca sejmików, powołanie rady koordynującej, różne zespoły, ważne żebyśmy ze sobą rozmawiali i wymyślali projekty, bo *strategia* to ostatecznie nie cele, nie założenia, ale to co będzie na koniec, czyli zrealizowane projekty. Dzisiaj mogę powiedzieć, że na pewno już się jedna rzecz udała – Województwo Śląskie i Małopolska wynegocjowały najlepsze *regionalne programy operacyjne* i z tego co słyszałem ze środowisk zbliżonych do Brukseli, to jest to, że ta wspólna, oddolna *strategia* była jedną z ważniejszych, że te RPO nasze są naprawdę duże. Mieliśmy już raport za 2014, czekamy na raport z realizacji *strategii* za 2015 rok, on się pisze, współpracujemy w ramach obserwatoriów terytorialnych, no i mam nadzieję stworzymy, bo to ciągle musi jeszcze nabrać tempa – tworzenie wspólnych projektów makroregionalnych. Co się wydarzyło ? To nie jest tak, że *strategia* żyje i my też żyjemy. Odbyła się rada koordynująca w 2014 roku – myślę, Panie Marszałku, że trzeba by zwołać ją stosunkowo szybko. Byłem na tym

spotkaniu, bardzo dobra dyskusja, kolejne są potrzebne. Stworzyliśmy *Dom Polski Południowej* – w 2014 roku przetoczyła się przez Sejmik dyskusja jak funkcjonuje nasze Biuro Regionalne w Brukseli i jak ten *Dom* działa. Z Panem Marszałkiem rozmawialiśmy przed sesją, wyraziliśmy wolę wzmocnienia zaangażowania ludzi, którzy są w Brukseli żeby nie było takich dyskusji czy ten *Dom Polski Południowej* ma sens – Marszałek Małopolski widzi sens funkcjonowania naszych biur i tego wspólnego *Domu Polski Południowej*. Przy otwarciu *Domu* i spotkania klubu Małopolanina i sympatyków Śląskiego – to było 4 listopada – ci co byli też mówią, że warto takie działania kontynuować. Po Polsce jeździła wystawa *Architektura Małopolski i Śląska* – na Rynku Głównym w Krakowie, w Krynicy i właśnie też w *Domu Polski Południowej* zebranie najlepszych inwestycji, najlepszych projektów architektonicznych ze Śląska i z Małopolski. Powzięliśmy też wspólne działania w obszarze inteligentnych specjalizacji – *Forum Nowej Gospodarki*, *Europejski Kongres Małych i Średnich Przedsiębiorstw* i *Śląsk 2.0* – program rządowy głośny w czerwcu ubiegłego roku. *Forum Nowej Gospodarki* dwa razy w roku się odbywa naprzemiennie – w tym roku było w Krakowie, już dziewiąta cykliczna impreza, gdzie mowa jest o dobrych rozwiązaniach w funkcjonowaniu naszych województw, biznesu, nauki w naszych województwach. W ramach *Forum Nowej Gospodarki* działa *Klub Nowej Gospodarki*, eksperci z różnych dziedzin, przedstawiciele uczelni, prezesi firm regionalnych – też takie twórcze rozmowy o gospodarce i rozwoju. *Kongres Małych i Średnich Przedsiębiorstw* – też cykliczna impreza odbywająca się na jesień w Katowicach, gdzie Województwo Śląskie i Małopolskie od 2013 roku są współgospodarzami. Państwo zapewne bierzecie w niej udział i na pewno jest potrzeba kontynuacji tej imprezy. *Śląsk 2.0* – tu najlepiej wyszło jak ta *strategia* może działać gdy mniej więcej roku temu toczyły się tu dyskusje na temat tego co rząd może zrobić dla naszych regionów w związku ze złą sytuacją górnictwa, z kłopotami ze zbyciem węgla. Wyciągnęliśmy ten dokument i tam od razu wiedzieliśmy o czym rozmawiać i to było najcenniejsze, że mówiliśmy wspólnym językiem, zarówno te spotkania, które odbywały się w Katowicach, jak i w Krakowie, a było ich szereg, które jakby przygotowywały rząd do stworzenia tego programu i pokazały, że potrafimy mówić jednym głosem i mamy absolutnie priorytetowe inwestycje. O trasie E30 Pan Marszałek mówił, S1 wyszła jako wspólna trasa dla naszych regionów i kluczowa dla rozwoju pogranicza Małopolski i Śląska. Program został przyjęty przez rząd 30 czerwca – dzisiaj naszym wspólnym obowiązkiem jest patrzeć i monitorować jak ten program jest realizowany i domagać się aby to co było tam zapisane było wdrożone, a naprawdę były tam dobre i myślę ponadpolityczne, ponadregionalne projekty. Podjęliśmy też wspólne działania w zakresie analiz makroregionalnych, powstało wspólne wydawnictwo urzędów statystycznych w Krakowie i w Katowicach – myślę, że powinniśmy to też kontynuować jako taki zbiór wskaźników służących nam

do tego żeby planować przyszłość. Podjęliśmy wspólne działania na rzecz rozwoju turystyki i kultury, nasza sztandarową imprezę kulturalną jaką jest *Industriada* będziemy promować w Krakowie. Zachęcamy Państwa Radnych do przyjazdu w czerwcu do naszego regionu – ciekawe imprezy, obiekty, ciekawe przeżycia i jeżeli pomoglibyście nam promować tą imprezę w Małopolsce będziemy naprawdę bardzo wdzięczni. Przeprowadzamy też ankietę dotyczącą współpracy gmin i powiatów w naszym obszarze, 16 jednostek nawiązało współpracę między sobą – to oczywiście myślę, że też początki, potencjał naprawdę mamy bardzo duży. Jeżeli wzięlibyśmy 100 % naszej współpracy, to 23 % to jest kultura, 18 % promocja, 16 % edukacja – dyskutujemy na każdy temat, chcemy współpracować we wszystkich obszarach, te są dzisiaj kluczowe i to też wynika nie z narzuconych przez nas jakichś działań, tylko to są inicjatywy oddolne, tak jak cała *strategia* jest oddolną inicjatywą. Wiele instytucji z województwa śląskiego i małopolskiego współpracuje z nami i także wspólnie uzgadniamy między urzędami dokumenty programowe, kontrakty terytorialne, regionalne czy krajowe programy operacyjne. Tu jest lista przedsięwzięć, które zapisaliśmy w kontrakcie, które byłyby dla nas wspólne i kluczowe – jest właśnie S1 i szereg inwestycji, które w momencie konstruowania strategii wydawały nam się kluczowe, żeby komunikację między naszymi regionami udrożnić, żeby bariera przejazdu nie była barierą naszych kontaktów. Wracając do A4 – kiedyś cieszyliśmy się, że byliśmy pierwszymi regionami połączonymi autostradą – dzisiaj ta autostrada jest absolutnie *przytkana* i wypadałoby zacząć lobbing nad budową trzeciego pasa. Kiedyś rozmawiałem z ówczesnym ministrem, Panem Polackiem, tam jest zarezerwowane miejsce pod ten trzeci pas i myślę że powinniśmy zacząć o tym mówić, bo przejazd za dnia tą autostradą nie spełnia już wymogów jakie przyświecają autostradom. RPO mamy wynegocjowane bardzo dobre, teraz musimy tylko znaleźć w ramach tego RPO wspólne projekty – takie, które by nas łączyły nie tylko między samorządami, ale między powiatami i myślę, że na tym powinniśmy się skupić w najbliższej przyszłości. Te gminy, które już współpracują, to jest zacznijmy żebyśmy wspólnie potrafili pisać, tworzyć, wspólnie myśleć i już musimy myśleć nad uaktualnieniem tej strategii i absolutnie musimy się często spotykać i razem lobbować żeby te zapisy nie były martwe, ale stały się ciałem.

- **radny Grzegorz Wolnik, Przewodniczący Sejmiku Województwa Śląskiego** – przechodzimy zatem do dyskusji. Czy ktoś z Państwa Radnych, czy też Radnych zaprzyjaźnionego Sejmiku Małopolskiego chciałby zabrać głos ?

- **radna Urszula Nowogórska, Przewodnicząca Sejmiku Województwa Małopolskiego** – bardzo proszę Pan Przewodniczący Jacek Soska...

- **radny Jacek Soska, Sejmik Województwa Małopolskiego** – przykro mi, ale jak powiedziałem tu traciłem cnotę polityczną, a teraz jestem już pod klimakterium po trzydziestu latach, spokój ze mnie bije i teraz powiem uczciwie tak: jeżeli sukcesem Polski południowej jest otwarcie *Domu Polski Południowej* w Brukseli, to gratuluję tym co się załapią na *przyjaczko*(?). I te wszystkie, to co nawet już ostatnio Pan Marszałek Śląska powiedział, że współpracy między samorządami de facto i w efekcie na slajdzie nie ma, gdybym ten slajd miał jeden i drugi przed sobą pół godziny, godzinę, bym był bardziej precyzyjny, ale teraz do rzeczy ! Jeżeli to ma wyglądać na zasadzie uroczystych sesji, zebrał się komitet, przepraszam bardzo, raz w roku i trzy sesje nastąpiły, ludzie odchodzą, szkoda, że najlepsi – najlepsi giną i uciekają gdzieś wyżej do Europy, bo Pani Bieńkowska była wychowankiem tutaj od moich czasów, jako mała(?) przy wojewodzie Ciszaku, czy Czechu – nie pamiętam. Szkoda, że od nas też uciekają, ale do Warszawy i zostajemy sami. Czerwona kartka dla tego kto nie zaprosił rządu, bo to jest *strategia* rządowa i realizowana sama sobie niczego nie daje w efektach, a jeżeli jest w dwóch punktach tutaj wyraźnie napisane, że to jest przedstawienie przez marszałków realizacji strategii 2013-2016, to pragnę przywołać siebie i wszystkich do początku, że my ... perspektywa finansowa 2014-2020, to jesteśmy od 1 stycznia 2014, czyli minęło dokładnie 2 lata i mógłbym zapytać co obywatel ma z realizacji tej *strategii* ? Nie tam fora, wszyscy wielcy, którzy oczywiście biorą diety i inne apanaże. Teraz przejdźmy do rzeczy ! Jeżeli w tej *strategii* nie założono – ja się przyznam, że nie mogę się odnaleźć w Małopolsce, jestem za słaby, i kiedyś nawet tak powiedziałem żebym nie tylko ja z powrotem wrócił do Śląska – ale powiem tak, że jeżeli wystąpienie Pana Marszałka mówi tylko o przejazdach i PKP, proszę wrócić do Pana Marszałka Krupy, 73 minuty, 134 minuty, czyli czas przejazdu do jest totalna porażka i dramat. I ta *strategia* opiera się tylko na drogach na tym czego nie umiemy zrobić. Ja powiem tak, że jeżeli Gierek pozostawił rozwiązania komunikacyjne z lat '70, to kładkę przy AWF, która nie była dokończona, dokończyli teraz po 40 latach i już jest połączenie. Skoro myśmy nie byli tak szczęśliwi żeby nam rozwiązania w Krakowie zrobić komunikacyjne, żeby Kraków nie był najbardziej zadymionym miejscem w Europie, to nie wiem czy będziemy mieli tą obwodnicę północną żeby tych mieszkańców ratować nie bzdurnymi tam zakazami, czy likwidacją pieców, tylko ta obwodnica ma być faktem – to jest na głowie decydentów. Ja się nie będę zachwycał marmurami i tym co jest na Śląsku, ale to też są fakty, bo myśmy budowali nowy sejmik i jakiś dureń bez wyobraźni zrobił sejmik na 7 piętrze, zablokowała się winda i wszyscy zadyszani lecieli po schodach na sejmik, ale ten, który to robił, to tutaj siedzi na tej sali. Ale to są takie rzeczy, a ja przypomnę jedno – kiedy ja byłem w rządzie, pomocnikiem rządu, to na Śląsku było 5 % bezrobocie, czyli dążymy do tych efektów, które jeszcze były za moich czasów, czy próbujemy szukać i

odnaleźć się w innych [...]. Kiedy ja byłem w rządzie wiceministrem to nie upadła żadna huta, żadna kopalnia, a byłem górnikiem na Kopalni *General Zawadzki*, potem *Paryż* i szkoda, że trzeba było zlikwidować. I też byłem urodzony w Siemianowicach Śląskich w województwie stalinogrodzkim, no przykro mi, mieszkałem w Zagłębiu. To z takich faktów ! I Unia Europejska ma takie trzy priorytety – Panie Marszałku Sowa, jest Pan teraz w Sejmie – wyznaczające cele strategiczne, czy rozwój, na co jest w funduszach strukturalnych osiemdziesiąt parę miliardów. Co do efektów tego dla przeciętnego obywatela – Unia powiedziała: pierwszy priorytetowy priorytet – środowisko, drugi – zrównoważony rozwój, a trzeci – powszechne zatrudnienie. Patrzę tu na Prezydenta Sosnowca, było jeszcze niedawno kiedy Sosnowiec był największą wsią w województwie kieleckim – było, ale to się zmienia. Ja mam trzy uchwały, przepraszam, na kolanie sklecone, ale będę mówił wolno żeby administracja zapisała. To co wszystko mówicie, a co nie jest pokryte faktami, to w imię środowiska, zrównoważonego rozwoju, ja bym powiedział tak: innowacyjne formy – i to już tą uchwałą dyktuję – aktywizacji przestrzeni wolnego czasu dla mieszkańców miast i metropolii – na obszarach miejskich i pozamiejskich, żeby ktoś się nie obraził – i zamykam, bo mi braknie czasu. Ja to mam wszystko zapisane, ale jak ktoś nie umie pisać, to i nie umie też czytać. Druga uchwała – to co mówiono o pracy, jakie wskaźniki, itd. – coś mi się nie zgadza, 56 uczelni, Marszałku Sowa, mamy w województwie małopolskim, ale Pan chyba zebrał dwa regiony ... tak ? ... My mamy tego więcej, mamy 56 400 absolwentów rocznie i pytanie do decydentów co oni mają za wędkę żeby mogli się sami poruszać na europejskim rynku pracy, stąd uchwała moja jest taka: dostosowanie efektywności, czy skuteczności kierunków kształcenia młodzieży do wymogów europejskiego rynku pracy. Jeżeli wicepremier, minister Gowin nie zrobił rewolucji w sądownictwie, nie miał szans, *zaskorupioną skorupą* tych powiatowych, że tak powiem, struktur, to teraz ma szansę zrobić rewolucję w kształceniu. Nie będzie rodzic sobie wypruwał żył płacąc i wysyłając dzieci na płatne studia, a potem wychodzi z papierem i nic z tego papieru nie ma. To jest wymóg naszych czasów do tzw. innowacyjnego aktualnego stanu europejskiego rynku pracy i to, myślę, jest do zrealizowania, pytanie teraz przez kogo ? Powtarzam: skoro nie ma przedstawicieli rządu to *my se możemy mówić*, spotkania robić, oglądać muzea, to wszystko co zbudowało nasze pokolenie. Brakło mi w wystąpieniu i jednego i drugiego marszałka, jednego decydenta i drugiego decydenta, regionu Polski południowej. W strategii krajowej Polska południowa nie jest ujęta. To teraz jak zgodnie z art. 6 statutu radnego, co mój psi obowiązek są dwie rzeczy wyszczególnione: Sejmik i radny jest organem stanowiącym i kontrolnym – jak ja mam się wywiązać z drugiej części diety, jak ja mam kontrolować wobec tych co na nas głosują ? Powiem tak, że zawsze tylko nie wiadomo w jakim czasie sukces jest przyczyną klęski. Kiedy w SLD było tak dobrze tutaj, kiedy myśmy byli w

rzędzie, to SLD już u nas nie ma, nie wiem jak akurat tutaj na Śląsku, bo nie śledzę... jeszcze jest ? Ale to już reszki, bo tu Mąsior jest, mój kolega kochany ze starych czasów. Jeszcze jest, ale tylko on został. To w tym momencie mówię to dlatego – no, nie chcę już za bardzo iść politycznie – ja mam dwie rzeczy, które nigdy nie zostały zrozumiane – ludność mamy jednakową, oni mają prawo mieć pretensje, nasi obywatele czy Śląska, czy Małopolski, czy Olkusz jest w katowicki, czy Olkusz, powiat olkuski, czy on jest w krakowskim – problemy są te same. Przychodzi nowe pokolenie i ono ma pretensje do kogo ? Ma pretensje do ojców i do starszych – nie ma pracy ! A jak jesteś przygotowany do pracy ? Proszę mi pokazać ile jest tzw. wędek, czy rybek żeby student, czy absolwent, który skończył wyższą uczelnię z papierem licencjata, inżyniera, magistra miał jakąś pomoc, te 50 tys. w małych projektach żeby mógł samodzielnie zbudować innowacyjne miejsce pracy – samozatrudnienie. Jak popatrzę w stary program PROW 2007-2013 było 174350 gospodarstw niskotowarowych i efekt tego jest taki, że żadne nie upadło. Czego Marszałek, jeden albo drugi, nie powiedział, że pięć razy robiliśmy tzw. *memoriał raclawicki*, rozszerzyliśmy tą grupę województw: podkarpackie, świętokrzyskie, lubelskie, śląskie i nasze. Przewodniczący komisji, tu siedzący, tam byli, chcieliśmy wypracować program właśnie tej aktywizacji przestrzeni wolnego czasu, tej ochrony środowiska żeby przeciętny obywatel na obszarach pozamiejskich był w porównywalnej sytuacji jak ten, który jest w metropolii. Beze mnie podjęto uchwałę żeby likwidować piece, żeby węgla nie było i to się kłóci ... jeżeliby tu była dyskusja i *Solidarność* zabrała głos i ci wszyscy, którzy pracują pod ziemią ... ja górnikiem byłem, *na lejoku*(?) – lało mi się do uszu, inni byli *na pylokach*(?), ale tego już nie ma. Jak młodemu pokoleniu jako decydenci mają przedstawić wizję życia do 2020, bo potem z tego będziecie rozliczani – i tutaj tego mi brakuje. I przykro mi, że dla mnie takie uroczyste sesje, jeżeli coś się mówi, gdzieś się wyciąga, dokładnie nie wiadomo co, jakie spotkanie... Realizacja ! Konkretnie ! Jeden, dwa, trzy, cztery ... piętnaście. Zespoły były, Bieńkowskiej nie ma, Tuska nie ma, poszli do Europy, zostaliśmy z ręką w kieszeni. Przepraszam, że mówię troszeczkę za szybko, ten spokój to w Małopolsce do mnie wszedł, już mam zresztą po kopie, czyli po chłopie, ale jeszcze andropauzę odganiem i przepraszam, dopóki biorę pieniądze za dietę, to moim psim obowiązkiem ... Jeżeli robicie Państwo sesję, nie dajecie wystąpień marszałków do przeciętnego radnego, ani jednego, ani drugiego ... jak ja mam zabrać głos merytorycznie jak nie wiadomo nawet jak oceniać ? ... Jeszcze przeczytam i myślę, że wyraźnie jest punkt 2 – *prezentacja osiągnięć* ! Jakież te osiągnięcia dla przeciętnego obywatela były ? *Prezentacja realizacji strategii dla rozwoju Polski południowej*... i dwa wystąpienia, wolne wnioski. Jak ja się mam odnaleźć w tym punkcie trzecim: wolne wnioski ? Ja uważam, że to powinna być rezolucja do rządu aby wspomógł działania strategiczne Polski południowej dla dobra obywateli, tych najniżej, którzy nie mają dostępu

i nie biorą żadnych apanaży z tego tytułu, że są wybierani. I teraz, jeżeli Kraków jest miastem papieża i mamy *Światowe Dni Młodzieży*. Ja może źle powiem, ale ja nie będę latał żeby tylko Balice były tym ambasadorem, że tak powiem na Europę i na cały świat, przyjmującym pielgrzymów. Proszę wziąć pod uwagę, że kiedyś port Pyrzowice to też było osiągnięcie, mogę tak powiedzieć, nasze, województwa śląskiego i też by powinien wziąć i w *strategii* proszę napisać, że w tym momencie forma promocji marki Małopolski, niech będzie Śląska i Krakowa powinna iść na całą Europę i świat. Czy ktoś przekazał jakieś skuteczne formy tej promocji ? Bo wieża mariacka każdemu jest znana, ale te specyfiki, te specjały wytworów tzw. architektury krajobrazu, to co ginie nam z powierzchni oczu – to my mamy województwo górskie i śląskie też jest województwo górskie. Jakby patrzeć – Beskid taki, czy taki, czy tutaj Tatry, to jesteśmy jednym tak jakby, regiony zostają te same. Jak my możemy *przepromować* je w miesiącu lipcu, jak my śpimy, a już jest luty ? Tak to trzeba powiedzieć. Jedno wydarzenie w piłce ręcznej, czy olimpiada to są hasła, na których niektórzy zarabiają, a gdzie ten przeciętny obywatel, który kopał piłkę na każdym podwórku, na ulicy Kołłątaja w Będzinie gdzie mieszkałem, gdzie to wszystko dudniało, teraz tego nie ma. Orliki pobudowane, a nikt nie gra. To są strategie w budowach, pytanie jak tam ulokować aktywnie kapitał ludzki – kapitał ludzki przeciętnego obywatela, który ma żyć, z tych pieniędzy co płacą *podatniki*. I tak ma wyglądać, że tak powiem, prezentacja dwóch strategii przez marszałków naszych województw, jeżeli ta *strategia* ma być spójna, bo zawsze się Katowice, przepraszam, z Krakowem kochały, z tym, że nie na pewno, zawsze ! Dziękuję i przepraszam za takie wystąpienie, ale ze wsi jestem !

- **radna Urszula Nowogórska, Przewodnicząca Sejmiku Województwa Małopolskiego** – bardzo dziękuję Panie Przewodniczący ! Czy są inne zgłoszenia ?...

- **radny Grzegorz Biedroń, Sejmik Województwa Małopolskiego** – przed chwilą wystąpienie mojego przyjaciela, to było wystąpienie przedstawiciela koalicji rządzącej, moje będzie opozycyjnym, ale chyba nie aż tak bardzo jak Pana Jacka Soski i z góry też przepraszam, to nie jest brak szacunku, że ono będzie krótsze niż mojego przedmówcy. Chciałbym podziękować Panom Marszałkom, bo rzeczywiście wydaje się, że jest postęp i ta diagnoza, jaka była przedstawiona jest bardziej już konkretna i świadczy o lepszym rozpoznaniu. Dziękuję też osobom, które przyczyniły się do tego rozwoju, w tym Panu Marszałkowi Sowie, który rzeczywiście dużo robił żeby tą strategię wspólnie z Panią Wicepremier i Marszałkiem Województwa Śląskiego stworzyć. Pan Senator Mąsior, który też jest związany z tym terenem, zresztą tak się składa, że zachodnia Małopolska ma wielu silnych liderów, którzy są

blisko województwa śląskiego i czują te tematy współpracy naszych województw. I do tych osób zalicza się też Pani Premier Beata Szydło, która też mieszka, można powiedzieć, prawie na granicy województwa śląskiego i też chciałbym jak będziemy w przyszłości rozmawiać o współpracy, to żeby zaproszenia dla strony rządowej nie odbywały się głównie za pośrednictwem poczty i żeby te terminy były możliwe spotkań z udziałem przedstawicieli rządu, bo na pewno rząd tą naszą działalność będzie wspierał. Wydaje mi się, że oczywiście Pan Radny Soska ma nieco racji dlatego, że nasze województwa mają duży potencjał, ten potencjał nie jest w pełni wykorzystany, bo te 4,5 mln mieszkańców Śląska plus 3,35 mln mieszkańców Małopolski to jest więcej niż wiele znaczących państw w Europie, które świetnie się rozwijają. To jest też brak pomysłu na decentralizację władzy, zbyt wiele sił, instytucji, talentów gromadzi się w Warszawie kosztem takim regionów jak chociażby nasz i sądzę, że w interesie Polski jest ażeby te nasze regiony wspólnie działały, ażeby te połączenia komunikacyjne były sprawne. Myślę, że możemy tu skorzystać z podpowiedzi Pani Premier Bieńkowskiej, która jak była wicepremierem, ten czas przejazdu wydłużył się z Katowic do Krakowa do 137 minut, a w tej chwili będąc w Brukseli, czas przejazdu z Brukseli do Londynu jest również 137 minut.

- **radna Urszula Nowogórska, Przewodnicząca Sejmiku Województwa Małopolskiego** – bardzo dziękuję Panie Przewodniczący ! Dziękuję za przestrzeganie dyscypliny czasu. Czy są jeszcze inne zgłoszenia ? ... Nie widzę ! Zatem Szanowni Państwo pozwolicie, że przejdziemy do punktu 3 – zwracam się do radnych Sejmiku Województwa Małopolskiego – punkt 3 – *wolne wnioski*. Czy Szanowni Państwo Radni chcieliby w tym punkcie złożyć wniosek ? ... Nie widzę ! ... Panie Przewodniczący ! Panie Ministrze ! Z uwagi na wielki szacunek jakim Pan darzę i znajomość *Statutu Województwa Małopolskiego* również, pragnę zauważyć, że zmiany do porządku obrad zgłasza się przed rozpoczęciem sesji, dokonuje tego Zarząd. Zatem jeśli w punkcie wolne wnioski nie ma zgłoszeń przekażę głos Panu Przewodniczącemu Grzegorzowi Wolnikowi.
- **radny Grzegorz Wolnik, Przewodniczący Sejmiku Województwa Śląskiego** – Pani Przewodnicząca ! Szanowni Państwo ! Pozwólcie, że na Państwa ręce złożę wszystkim serdeczne podziękowania za zorganizowanie tej sesji. Myślę, że każde kolejne spotkanie naszych sejmików będzie powodowało kolejne przybliżenia i będziemy mieli coraz więcej powodów do dumy z naszej współpracy...
- **radna Urszula Nowogórska, Przewodnicząca Sejmiku Województwa Małopolskiego** – Szanowni Państwo ! W tym wyjątkowym czasie, w tym wyjątkowym historycznym miejscu chciałam bardzo serdecznie podziękować

przyjaciołom ze Śląska za serdeczne, gościnne przyjęcie. Tak jak Pan Przewodniczący zauważył jest to kontynuacja tego co zostało podjęte w 2010 roku, bo przecież najpierw była sesja w Koszęcinie, potem była sesja na Zamku Królewskim na Wawelu w Krakowie, dzisiaj tu u Państwa również w historycznym miejscu. Jest to obranie dobrej drogi, dobrego kierunku, kontynuowanie realizacji tych celów dla dobra, jak podkreśliłam wcześniej, obu województw – województwa śląskiego i województwa małopolskiego, dla dobra mieszkańców, dla rozwoju potencjału, który drzemie w obydwu województwach. Szanowni Państwo ! Uczmy się siebie nawzajem, mobilizujmy się do pracy, korzystajmy z dobrych wzorów, no i myślę, że jest to nie ostatnia sesja, która została zorganizowana w ramach wcześniej podjętej współpracy. Bardzo serdecznie jeszcze raz dziękuję – dziękuję Panu Przewodniczącemu, radnym Sejmiku Województwa Śląskiego, Zarządowi na ręce Pana Marszałka, Zarządowi Województwa Małopolskiego, radnym. Dziękuję wszystkim za uczestnictwo ! Szanowni Państwo ! Potencjał obu województw to przede wszystkim ludzie, dlatego to co czynimy w ramach rozwoju i realizacji celów, czynimy dla naszych mieszkańców, dlatego tym bardziej możemy się szczycić tym co realizacja założeń *strategii* będzie dawała, co pozwoli rozwijać się obu województwom. Wszystkiego dobrego jeszcze raz życzę i bardzo dziękuję za trud zorganizowania tej dzisiejszej sesji i za wspianiałe, serdeczne przyjęcie.

- **radny Grzegorz Wolnik, Przewodniczący Sejmiku Województwa Śląskiego** – to była dla nas wielka radość i przyjemność Pani Przewodnicząca ! Dziękuję również za te słowa życzliwości i przyjaźni i myślę, że nasze województwa są godne tego żeby właśnie takimi słowami przyjaźni je obdarzyć...
- **radna Urszula Nowogórska, Przewodnicząca Sejmiku Województwa Małopolskiego** – Szanowni Państwo ! Przechodzimy do kolejnego punktu: *zamknięcie sesji Sejmiku Województwa Małopolskiego*. Wobec braku dalszych głosów zamykam obrady XIX sesji Sejmiku Województwa Małopolskiego !
- **radny Grzegorz Wolnik, Przewodniczący Sejmiku Województwa Śląskiego** – porządek sesji Sejmiku Województwa Śląskiego został wyczerpany ... Ostatnim punktem dzisiejszego programu będzie zwiedzanie instytucji kultury, tj. siedzib NOSPR i Muzeum Śląskiego ... Zamykam XVIII uroczystą sesję Sejmiku Województwa Śląskiego V kadencji ! - [godz. 13⁴⁵]